

handböcker om föreningskunskap och som absolut inte bör tillämpas på en kongress.

Men, partivänner – och detta är det viktigaste – de beslut som har lotsats fram har visat sig vara till gagn och glädje för land och folk.

Vi som går har varit med om många kongresser och kan jämföra. Det är mycket bättre och roligare att hålla kongress när partiet har regeringsansvaret. Så det vore bra om partivännerna kunde ha detta i minnet inför nästa kongress.

Som gammal klubbförare instämmer jag helt i Olof Palmes hyllning till vårt presidium. Det har varit en njutning att uppleva hur de har dirigerat oss.

Och som en av landets professionella lyssnare har jag med välbehag njutit av ombudens debattglädje. De unga av båda könen har stormat fram med friska, fräscha, frimodiga och ibland framfusiga anföranden. De har inte visat någon överdriven respekt för partistyrelsens föredragande. När jag satt tillsammans med Sven Aspling och lyssnade sade han: Där ser vi och hör resultatet av vår förnäma skola! Och det är riktigt.

Att få vara med i partistyrelsen och att få vara med vid partikongressen är en oskattbar förmån. Vi lämnar nu partistyrelse och uppdrag inom partiet, men vi lämnar inte partiet och politiken. Ni kommer att få höra ifrån oss.

Talmanskapet har för mitt vidkommande begränsat mina möjligheter att delta i agitationsarbetet. Min förhoppning är att mina krafter den dag detta uppdrag lämnas i andra händer ska vara sådana att jag kan ställa in mig i ledet.

Vi som lämnar känner saknad, men vi försvinner inte. Vi som avgår tackar för allt vi har fått vara med om i detta parti och dess ledning. Vi önskar Olof Palme och den nya partiledningen all framgång i det fortsatta arbetet.

Tack ska ni ha, partivänner!

LO-kören sjöng *Önskering* och *Det Unga Gardet*.

Olof Palme, partistyrelsen: Partivänner! Det är tre ting jag inledningsvis skulle vilja säga om denna kongress.

Det första handlar om *orubblighet*. I mitt inledningsanförande sade jag att det finns ett drag av orubblighet i socialdemokratiens politik. Detta upprörde en del av våra motståndare. Stenstoder, skrev man, moguler utan förmåga att förändra sig.

De har missuppfattat vad saken gäller.

Orubblighet i det här sammanhanget är detsamma som en klar urskiljbar identitet. Vi håller fast vid vissa enkla grundläggande värderingar som levt med allt sedan rörelsens tidiga år och som egentligen har sitt ursprung i tidigare kulturtraditioner. Det handlar om arbete, om rättvisa, om fred.

Vi tvingas ofta ompröva vår politik när det gäller metoder och praktiska handlingslinjer.

Samhällsutvecklingen gör detta nödvändigt, likaså människor-

nas önsknings. Illa har det gått för partiet när vi begått misstaget att göra en politisk metod som är lämplig i ett visst tidsskede till ideologi för alla tider.

Fabian Månsson dundrade att indirekta skatter vände den tunga ändan neråt och det var riktigt när han sade det. Men 25 år senare, i ett förändrat samhälle, försenade det omsättningsskattens genomförande med åtskilliga år.

Vi var låsta vid en låg ränta som försvårade en förnyelse av den ekonomiska politiken tills vi provade om. På samma sätt kommer vi åtskilliga gånger att få ompröva våra politiska åtgärder i ljuset av utvecklingen.

Då är identiteten viktig. Den är ändå viktigare när vi i bistra tider kan tvingas till impopulära åtgärder som drabbar breda folkgrupper. Vet medborgarna att det är en tillfällig åtgärd, framtvingad av nödvändigheten, kan man vinna förståelse. Tror människor att partiet har ändrat karaktär, då är det farligt.

Detta har varit en kongress med en oerhört klar socialdemokratisk identitet. Björn Mattsson steg upp och sade att i en socialdemokratisk regering ska vi självfallet ha sossar. Det har han rätt i, även om man inte kan principbesluta om sådant. Man har kunnat känna igen socialdemokratin, identifiera sig med dess värderingar. Detta är en oerhörd styrka, själva grundvalen för att kunna nå framgång.

Det andra gäller enighet och facklig-politisk samverkan.

Dagen före kongressöppningen hade vi en mottagning för de utländska journalisterna. En finsk journalist frågade mig: Har det socialdemokratiska partiet någonsin varit så splittrat som det är i dag?

Jag blev svarslös, men jag upptäckte att hon faktiskt menade allvar. Hon hade sannolikt suttit hemma i Finland och läst den svenska högerpressen. Hon var övertygad om att det pågick ett rosornas krig, på gränsen till blodbad, och att dessutom partiet självt var djupt splittrat i de avgörande politiska frågorna.

Det finns en tidning som heter *Affärsvärlden* som för ett par år sedan var en någorlunda vettig publikation. Den kom ut i gård med en ledare, skriven dagen innan kongressen började, och där stod det att spänningarna inom partiet är starkare än någonsin. Socialdemokraterna har aldrig varit så splittrade, har hela den borgerliga pressen och den så kallade näringslivspressen dundrat i månader.

De tror det. De vet nämligen inte hur det fungerar. Det är i och för sig allvarligt. De har inget verkligt intresse för vad arbetarrörelsen och socialdemokratin är, utan de lever så att säga på cocktailpartynas schabloner.

Nu vet vi att det här har varit en i alla huvudfrågor mycket samlad kongress. När Stig Malm kom hit som LOs ordförande var det självfallet som en av oss. Han talade om samma frågor som vi och med samma värderingar som vi. Dessutom höll han ett väldigt bra anförande. Den facklig-politiska samverkan är knuten samman i praktiskt arbete men också med djupt känslomässiga band. Det har våra motståndare så utomordentligt svårt att förstå.

Nu vore det lätt att efter dessa fina erfarenheter proklamera den eviga friden. Men det vore att göra det alltför enkelt. Vi återgår till vardagen och där möter oss en rad mycket svåra problem. Det kommer att finnas tillfällen då vi har olika meningar. Så har det alltid varit. Det kommer att föras så kallade uppriktiga diskussioner. Så har det också alltid varit. Men till sist måste vi ändå komma överens. Ty det kräver de stora folkgrupper som upplever socialdemokratien och den facklig-politiska samverkan som ett värn och en trygghet i sin tillvaro.

Och vi vet att endast genom en facklig-politisk samverkan har vi kraft att slå tillbaka högerans angrepp mot de många människornas trygghet och välfärd.

Det tredje handlar om glädje.

Det är en utomordentligt levande och demokratisk folkrörelse som sammanträtt en vecka i Folkets hus. Ingen kan diktera för en socialdemokratisk kongress vad den ska tycka. Det bestämmer den själv. Det är mycket nyttigt för partiledningen att veta och uppleva.

Med risk för att trampa på gränsen till sentimentalitet medför en sådan här kongress en känsla av glädje i att vara socialdemokrat. Det är inget fulländat parti. Det har sina fel och brister som allt annat. Vi är inga fulländade människor någon av oss. Vi har skröpligheter som alla andra, men tillsammans, kring gemensamma idéer och en gemensam politik, bryter det fram en glädje och en trygghet som är en väldig politisk kraft. Det känns aldrig så starkt som på en socialdemokratisk partikongress.

Det är denna glädje vi ska bära med oss och det är den vi ska kunna förmedla till andra.

Denna kongress har behandlat många viktiga områden. Herbert Wehner sade en gång att det inte finns något problem i universum om vilket inte en socialdemokratisk partikongress är beredd att ha en uppfattning. Det ligger det väl något i.

Låt mig nämna några.

Arbetsarrörelsen står inför en väldig utmaning. Vi ska fortsätta att restaurera den svenska ekonomin *samtidigt* som vi återerövrar den fulla sysselsättningen och försvarar välfärdssystemet.

Kongressen har gett besked om att socialdemokratien tveklöst är beredd att anta denna utmaning.

Så här kan man säga i sammanfattning.

Socialdemokratien står fast vid kravet på arbete åt alla. Vi viker inte från den generella välfärdspolitik. Vi slår vakt om de grundläggande rättigheter som genom den offentliga sektorn tillförsäkras oss alla. Vi ska fortsätta en rättvis fördelningspolitik.

Lika fast är vår föresats att värna en stark offentlig ekonomi. Vi gör det inte därför att det skulle vara ett självändamål, utan därför att vi vet att en god och stabil ekonomi är en förutsättning för att människorna ska kunna göra sin röst gällande genom det demokratiska systemet. En svag offentlig ekonomi utlämnar människorna till marknadskrafterna. Det är därför balanserna i ekonomin måste återvinnas. På två år har vårt underskott gentemot utlandet kunnat

avvecklas. Vi är åter herrar i eget hus. Men ska vi klara av att behålla det självbestämmandet då kan vi som nation inte leva över våra tillgångar. Vi måste behålla vår konkurrenskraft. Därför måste vi klara att få ner inflationen.

När vi tillträdde var budgetunderskottet 90 miljarder kronor. Nu har vi genom hårt arbete vänt utvecklingen. Budgetunderskottet i år blir ungefär 70 miljarder. Men vi måste fortsätta att bemästra detta underskott. Och för det behöver vi tillväxt, vi behöver öka intäkterna och hålla tillbaka utgifterna. Det kommer att bli svårt och ibland kanske smärtsamt. Vi kommer inte att klara av att på en gång genomföra alla de förbättringar av vårt samhälle vi skulle vilja och som kongressen på olika punkter uttalat sig för. Detta vet vi alla och vi vet att vi måste ha tålmod och uthållighet. Ty även om våra mål och drömmar ligger fast vet vi att vägen dit måste gå via en stark ekonomi. Det finns inte någon genväg.

Att få ner inflationen är en av våra huvuduppgifter. Vi vet alla vilka förödande verkningar en fortsatt hög inflation skulle få på samhällsekonomin, på bytesbalansen och budgetunderskottet, på konkurrenskraften och exporten, på sysselsättningen och fördelningspolitiken.

Vi kommer ner i storleksordningen sex procents inflation i år. Det är bra. Men det räcker inte. Nästa år måste vi ner till den inflationstakt som gäller i våra viktigaste konkurrentländer. Vi måste sikta till nivån tre procent. Och för att vi ska klara det får lönerna inte stiga mer än fem procent under 1985. Det har vi varit överens om, regeringen och arbetsmarknadens parter vid de samtal vi fört i Rosenbad.

I går fastställde LO:s representantskap sitt lönekrav för 1985. Det innebär att man enhälligt ställer upp för antiinflationspolitik och för fem-procentsmålet. Man säger att vad medlemmarna behöver är inte mer av inflationsluft i lönekuverten utan tryggade jobb och chans till reallöneökningar. Man ställer upp solidariskt och säger att det här ska vi klara tillsammans. Jag har inte sett detaljerna, men jag har ett intryck av att det är raka rör och klara besked. LO och LO:s medlemmar vill ta sitt ansvar för Sverige. Däri ligger en uppfordran också till arbetsmarknadens övriga parter. Ansvar för Sverige måste delas av alla. Det är det som är den djupaste innebörden i det vi kallar den svenska modellen.

Vid denna kongress har vi antagit ett idéprogram – *Framtiden i folkets händer*.

Kanske väcker inte program av denna typ så stor omedelbar uppmärksamhet. Deras verkan är långsiktiga.

Jag minns programmet *Framtidens politik*, som 1956 års partikongress antog. Det skälldes ut som likgiltigt av hela den borgerliga pressen. Men där fanns hela den ideologiska grundvalen för 1960-talets utbyggnad av den offentliga sektorn.

1981 års kongress antog programmet *Framtid för Sverige*. Betydelselöst, sade de borgerliga. Men det är i själva verket i hög grad

därför att vi tillämpat detta program som vi i dag kan säga att Sverige är på rätt väg.

Framtiden i folkets händer är inte ett detaljprogram. Det är ett idéprogram som vi alla ska fylla med handling och vardagspolitik.

Det finns några särskilt viktiga ting däri.

Det ena handlar om framtidstro.

I lördags tillät jag mig skämta med Gösta Bohmans besatthet av alfåglar. Dagen därpå kunde man i Svenska Dagbladet läsa inte om alfåglar utan om mäsar: "Vinden kommer inte att vända. Måsarna kommer inte att flyga framåt", stod det apropå Sverige och framtiden.

Med denna naturlyriska bild fick vi än en gång klara besked om vad moderaterna tror på – och *inte* tror på. De tror på tillbakagång, på sammanbrott, på katastrof och elände. De tror *inte* på utveckling, på framåtskridande, på framtiden.

Mot denna nattsvarta pessimism har vi på denna kongress antagit ett program som i gammal god socialdemokratisk anda stakar ut en strategi för framtiden; en strategi som går på tvärs med det moderata missmodet. Vi vill satsa på att människorna ska styra och använda den tekniska utvecklingen.

Det andra handlar om frigörelse.

Det talas ofta om behovet av utopier i politiken. Med utopier kan man då mena olika ting. Man kan måla upp ett morgondagens utopiska samhälle.

Men man kan också formulera en utopi där människorna står i centrum; inte institutionerna, inte lagarna, inte strukturerna, inte paragraferna utan just detta: människorna. Och det är kanske här programmet har sitt största värde.

Häri ligger egentligen inget märkligt. Det är en gammal socialistisk tradition att diskutera människans frigörelse. Egentligen är det ju faktiskt det som *är* den grundläggande traditionen: inte att socialismen ska ordna allt för människorna, utan att socialismen ska frigöra människan så att hon själv ska kunna förverkliga sitt liv, ordna sitt samhälle – i fri och jämlik samverkan med andra människor.

Det är detta som är grunden för det socialdemokratiska medborgarskapsbegreppet. Och det är detta som också måste vara svaret på dagens och morgondagens frågor om hur ett värdigt samhälle ska se ut; om hur människan ska bli friare och hennes ställning värdigare.

I grunden handlar det om detta: I ett samhälle som bygger på medborgarskapet har alla människor rättigheter och inflytande därför att de är medborgare, därför att de ingår i samhällsgemenskapen. Det är ett samhälle som präglas av medmännisklighet.

Mot denna uppfattning, som är *vår* uppfattning, om hur grunden för ett gott samhälle bör se ut står ett allt tydligare alternativ. Där knyts dina rättigheter i samhället, såväl när det gäller inflytandet som andra rättigheter, mer och mer till din ekonomiska styrka. Detta är det nyliberala alternativet. Där är det marknaden som

avgör. Och på marknaden råder ingen jämlikhet, där frodas inget broderskap, där är det pengarna som regerar.

Visst är marknaden bra och nödvändig som ett hjälpmedel inom ramen för en demokrati präglad av jämlikhet och med välfärden som bärande princip. Men marknaden som samhällsform och plånboken som rättesnöre kan bara skapa ett kallt och ogint samhälle.

Därmed kan man säga att vi nu, tydligare än på länge, markerar att vi fortfarande sätter, som Branting uttryckte det, den fullmyndiga medborgaren i centrum för vår politik. Det är inte den kalla egoismen utan den medmänskliga känslans samhälle som vi eftersträvar.

Därigenom anknyter vi också till den gamla skillnaden mellan vår människosyn och högerns. Vi vill befria människan därför att vi tror på den befriade människans vilja och förmåga att tillsammans med andra skapa ett gott samhälle. Högern, å andra sidan, motsätter sig den befrielsen därför att den misstror människans möjligheter att genom medvetna förändringar av samhället skapa något bättre.

Det gamla, auktoritära samhället byggde upp institutionerna, byråkratin, hierarkier, lagar som ett värn mot den som man trodde i grunden onda människan.

Vi vill att alla dessa institutioner ska tjäna människorna och styras av människorna själva. Det är en långsam och svår omställning.

Idéprogrammet *Framtiden i folkets händer* är en anmaning till förnyelse. Vi behöver utveckla den offentliga sektorn och den viktiga samhällsservice som denna sektor svarar för. Mötet mellan den enskilde och den offentliga sektorn måste präglas mindre av blanketter och byråkrati och mer av service och medmännisklighet.

När vi diskuterar valfrihet så menar vi självklart någonting mycket vidare än det vi har diskuterat för den offentliga sektorn.

Det vi syftar till är nu att skapa större valfrihet för alla människor, i livets olika skeden, i det privata och i arbetslivet, inför de olika livsprojekt vi alla ställs inför. Och vi behöver inte gå så långt i jämförelser med vad som höll på att inträffa under sex borgerliga år eller med vad som blivit följden i borgerligt styrda länder för att inse att just detta har också blivit följden av vår politik.

Av dessa skäl är jag övertygad om att denna kongress har spelat en viktig roll i utvecklingen av vår politik för att skapa ett samhälle av fullvärdiga medborgare och med den frihet som krävs för att var och en ska kunna förkovra sig, påverka samhället och leva i bättre överensstämmelse med sina bästa stämningars längtan.

Det är viktigt och värdefullt att denna kongress så entydigt tagit avstånd från den reaktionära nyliberalismen.

Till en början stod vi måhända litet handfallna inför denna anstormning från höger med alla sina förledande slagord om frihet, men nu börjar nyliberalismen tappa greppet. Nu har dessa idéer prövats i praktisk handling. Det har enbart lett till ökade klyftor,

högre arbetslöshet, social nedskärning och försämrade statsfinanser.

De har sökt inbilla människorna att dessa otrevligheter är nödvändiga inslag i en ekonomisk krispolitik. Vi har hittills kunnat visa att den ekonomiska krisen kan övervinnas utan social nedrustning. Om vi lyckas har det stor betydelse, inte bara för medborgarna i Sverige, utan för hela den internationella debatten i dessa frågor. Därför är vårt ansvar stort.

Tänk om vi lyckas bryta denna föreställning om att arbetslösheten är ett nödvändigt ont som kommer att bestå och växa, att den sociala nedrustningen är ett nödvändigt ont som måste fullföljas! Det är ju den borgerliga myt som sprids över land efter land. Tänk om vi kan visa att detta inte är nödvändigt, att vi kan klara det ändå! En sund ekonomi är fantastiskt viktig för Sverige, men den är också av fantastiskt stor betydelse för hela den internationella arbetarrörelsen.

Dessutom har det allt mer visat sig hur tomma de nyliberala slagorden om frihet i själva verket är. Det är fråga om en frihet för de starka, de välbesuttna, de hänsynslösa. Deras frihet är i verkligheten en fråga om ökat tvång för de stora grupperna av vanliga arbetare, tjänstemän och pensionärer.

Vi ska med stor glädje gå till fortsatt offensiv mot alla dessa nyliberala hugskott.

Om de borgerliga partierna har vi knappast talat under denna kongress. Och vad skulle vi säga om dem?

Vad finns att säga om moderatledaren? Sist han hördes av var väl i J Rs hemstad Dallas när han besökte Ronald Reagans kongress.

Vad finns att säga om centerledaren utöver hans strävan att kringgå vår uppfattning tillsammans med kds?

När man flyr till den typen av manipulationer ger man i själva verket besked i en annan mycket väsentlig fråga. Det finns i dag inte någon gemensam borgerlig politik. Det finns knappast tillstymmelsen till en samlad borgerlig regeringspolitik. Det finns bara konturerna av en trist och grå borgerlig politik, som bygger på ökad arbetslöshet och sociala nedskärningar som en väg mot framtiden och ur krisen.

Det har inte funnits en samlad borgerlig politik tidigare heller, men då har de borgerliga kunnat säga att vänta bara tills vi kommer i regeringsställning, då ska vi visa att det finns en samlad borgerlig politik. En vecka, brukar de säga, så ska det samlade programmet finnas. Det kan de inte säga längre. Ty de fick ju chansen. De fick chansen i sex år, sex alldeles för långa år. Resultatet blev långbänkar, ständiga regeringskriser, en för landet dålig ekonomisk politik och en i vissa skeden nästan total brist på politisk ledning.

Så när de borgerliga partierna nästa gång säger att de visserligen går till val på skilda program, men efter valet ska de lätt komma överens om en utomordentlig politik så saknar det varje trovärdighet. Deras enda chans vore att före valet redovisa ett klart utmejslat borgerligt regeringsprogram. I stället sysslar de med att stärka den

så kallade mittenpolitiken med kds. Det ökar ju bara röran, med tre partier som trängs i mitten för att visa vilket av dem som är mest åt höger.

Vi har erfarenheter, kamrater. Vi fick uppleva en borgerlig enpartiregering. Det gick inte. En tvåpartiregering. Den misslyckades. En trepartiregering. Den bröts sönder två gånger. Nu lockar man med en fyrtiregering, där kds-ledaren beskäftigt lanserat sig som socialminister. Finns det någon enda människa som tror att det skulle bli bättre? Sverige tål knappast ett sådant experiment. Vi får avvärja det genom en socialdemokratisk seger i valet 1985.

När de borgerliga ska urskulda sig över sin dåliga politik under regeringsåren säger de att de hade otur. När det går bra för den socialdemokratiska regeringen säger de att vi har tur. Det är också ett viktigt besked till väljarna. Självfallet ska man satsa på en regering som har tur.

Det förefaller som om den politiska agitationen på den borgerliga sidan för närvarande övertagits av olika kampgrupper, reklambyråer, organisationer med mera, i någon form representerande delar av det så kallade näringslivet. Det påstås att alla affischtavlor och reklampelare under veckorna efter kongressen har inhyrts för att framföra budskap i en eller annan form riktade mot socialdemokratin. Vi har sett exempel i stort uppslagna annonser i tidningarna med bilder bland annat av mig och med påståenden som är delvis djupt felaktiga och för oss kränkande. Det förefaller av detta som om man ville fortsätta på den gamla vägen med tarvliga argument och personangrepp. De ekonomiska resurserna förefaller som alltid oerhört stora.

Det kan förefalla lockande att gå på provokationerna och ge svar på tal.

Det är emellertid inte fullt så enkelt.

Det förefaller som om näringslivet i likhet med den romerske guden Janus har två ansikten. Den oförsonliga politiska kampanjmakaren är bara det ena ansiktet. Det andra representeras av företagsledare som vill att det ska gå bra för företaget, för landet, som har varit duktiga på att ta till vara de möjligheter som regeringens politik har skapat och som är beredda till konstruktiva och för båda parter givande samtal med oss.

Kanske är det klokt att just nu så långt möjligt försöka låta bli att bli provocerad av provokationerna. Vi har ett ansvar för landet. Vi måste i första hand sikta till att få olika gruppers medverkan i arbetet med att restaurera den svenska ekonomin.

I avslutningstalet till kongressen 1981 talade jag för första gången om vår utsträckta hand. Den handen förblir utsträckt mot näringslivets och borgerlighetens positiva krafter.

Det betyder inte att vi hänger oss åt några illusioner. Bjuds vi strid tar vi den. Och vi ska vinna den.

Efter denna kongress är vi väl förberedda för båda alternativen. Framför allt är vi väl förberedda för konstruktivt arbete.

Låt mig sammanfatta.

Denna partikongress har visat att socialdemokratin är beredd att ta ansvar för landet, att regera och ge Sverige en politisk ledning. Det har varit ett ledmotiv under hela kongressen.

Vi har på kongressen lagt fast en rejäl socialdemokratisk politik, byggd på våra värderingar om full sysselsättning, social rättvisa och fred.

Det är en politik i hela folkets intresse och vi har självförtroende nog att vara öppna till samarbete med andra positiva krafter i vårt land.

Detta är det verkligt betydelsefulla resultatet av denna kongress.

Nu återstår den stora uppgiften att vinna människorna för vår politik. Våra motståndare har stora ekonomiska resurser och väldiga megafoner i sin propaganda. Men vi ska med tillförsikt ta oss an uppgiften att vinna 1985 års val.

Jag är övertygad om att Sverige ska bli ett bättre samhälle med en socialdemokratisk politik.

Till sist. En gång på någon kongress sade jag ungefär så här: vi ses igen kamrater, någonstans i skärningspunkten mellan drömmen och slitet, i människors möten till prövande samtal.

Tänk vad vi är privilegierade! Tänk vad vi kan ha roligt! Nu ska vi ut och agitera! Tänk vad fantastiskt roligt det ska bli att gå ut på arbetsplatserna, på byggena, på torgen, in i butikerna, trappuppgångarna och parkerna och säga: detta är socialdemokratisk politik! Genom den politiken är Sverige på rätt väg. Med den politiken ska vi bygga en bättre framtid med arbete, rättvisa och fred.

Det känns fint att vara socialdemokrat!

Aina Westin, tjänstgörande ordförande: Kongresskamrater! Det återstår för oss i presidiet att tacka er alla för ett helhjärtat kongressjobb och ett verkligt fint samarbete.

Det har varit en arbetsam vecka för oss alla. Trots långa arbetsdagar har ni alla oförtröttligt drivit era krav och synpunkter – oavsett vilken tidpunkt på dygnet det har varit. Men allvaret i kongressarbetet har ofta lättats upp av en stor portion humor hos kongressledamöter och föredragande. Det har vi i presidiet uppskattat.

Vi tackar för detta och hoppas att ni också har haft överseende med eventuella brister från vår sida. Vi vill från presidiet också tacka alla dem som funnits bakom kulisserna och som har möjliggjort att det praktiska arbetet har kunnat fungera.

Inom kort är nu den 29e partikongressen slut. Det har som vanligt varit en arbetstyngd kongress. Jag konstaterar nu som ordförande i presidiet att vi har överskridit den stipulerade tidpunkten för kongressens avslutning. Därför ska jag inte trötta er med något långt anförande utan vill till sist bara säga: ett varmt tack till er allesammans!

Vi avslutar med att tillsammans sjunga *Internationalen*.

Kongressen sjöng unisont *Internationalen*.

Aina Westin, tjänstgörande ordförande, förklarade klockan 13.50 Sveriges socialdemokratiska arbetarepartis 29e ordinarie kongress avslutad.